JESU LIVSÅSKÅDNING

(UR “DIE LEBENSANSCHAUUNGEN DER GROSSEN DENKER“) AV RUDOLF EUCKEN

BEMYND. ÖVERSÄTTNING FRÅN SJUNDE UPPLAGAN AV ERNST LILJEDAHL

STOCKHOLM HUGO GEBERS FÖRLAG

STOCKHOLM 1908 ISAAC MARCUS’ BOKTR.-AKTIEBOLAG

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta tyska verk av **Rudolf Eucken** (1846-1926), översatt till svenska av **Ernst Liljedahl** (1869-1937), har digitaliserats 2016 av Kungliga Biblioteket i Stockholm och anpassats för Projekt Runeberg i november 2016 av Ralph E.

FÖRORD.

"Jesu livsåskådning", vars djup, sanning och skönhet bäst röja sig utan förord genom den följande framställningen, är, såsom varande ett självständigt helt, uttagen ur Euckens stora arbete "Die Lebensanschauungen der grossen Denker". I detta berömda verk, som utgått i sju upplagor, frågar författaren mindre efter de stora tänkarnas reflexioner över livet än efter livet självt sådant dess väsen röjer sig i de skilda tankevärldar, som hans bok öppnar. Ett sådant djupt grepp om filosofiens historia gör Euckens framställning rikt positiv, särskilt vid behandlingen av Jesus, historiens mest positiva gestalt, hos vilken tanke och liv alltid voro ett. Människosonen är och förblir människolivets högsta och svåraste problem, emedan han öppnat tillvarons sista djup, där ingen botten skönjes. Det är syftet med denna översättning att låta den tyske filosofens fasta grepp om detta problem samverka med det i vårt land nyväckta intresset för en mera inåtgående kristendom, som steg för steg kan släppa formernas och dogmernas kryckor.De som önska taga en närmare kännedom om Rudolf Euckens andligt rika filosofi, hänvisas till den svenska översättningen "Grundlinjer till en ny livsåskådning", ett av Euckens och den nutida filosofiens yppersta arbeten.

Jena i mars 1908.

Ernst Liljedahl.

1. Inledning.

Att kristendomens ande mitt i en likgiltig eller fientlig värld vann en så stor makt och att inom kristendomen själv all förändring icke kunde förstöra en bestående fasthet, all söndring icke upplösa en inre gemensamhet, det har kristendomen främst att tacka Jesu överlägsna personlighet och grundläggande livsverk. Såsom öppnande en ny värld var detta livsverk icke möjligt utan ett tankarnas sammanhang, utan ett slags livsåskådning. Hur föga denna än infogar sig i en filosofisk tankegång, bör hon likväl icke saknas i en undersökning. Den kristna samhörighetens alla livsbilder visa dock tillbaka på henne, och även utanför denna samhörighet har hon utövat det största inflytande.

De säregna svårigheterna med vår uppgift ligga i öppen dag. Närmast bekymra oss källorna, vilka, länge mottagna såsom obetingat säkra, uppväcka allt större tvivel hos den nyare vetenskapen. Att vi blott med hjälp av traditionen, om också en urgammal tradition, kunna blicka in i Jesus, och att sagesmännens subjektiva uppfattning flutit in i denna tradition, det kan ingen numera förneka, som icke blandar ihop religion och historisk forskning och därigenom går miste om ett fördomsfritt omdöme. Men det givs också ett överskattande av dessa svårigheter, som framgår ur en missuppfattning av vad det vid dylika spörsmål kommer an på.Det må för oss ha blivit mycket ovisst, hur Jesus fattade sitt förhållande till judendomen och lagen, hur han tänkte över sin egen ställning och uppgift, hur hans och hans verks framtid tedde sig för honom. Men allt detta är icke för oss huvudsaken. För oss är det framför allt fråga om huruvida en livets och varats egendomliga art här röjer sig och framträder i en verkligt stor personlighet. Det karaktäristiska hos en sådan personlighet låter icke utplåna sig genom all subjektivitet hos berättelserna. En ojämförlig andlig individualitet låter sig icke uppdiktas och på konstgjord väg förklaras. Lyser Jesus som personlighet igenom alla traditionens slöjor, så böra, ja måste vi tro på intryckets sanning. Och nu visa talen i de tre första evangelierna med deras underbara liknelser och parabler en allt igenom egendomlig och enhetlig bild av honom. Ju mer vi förstå dessa efter deras enkla mening och hålla borta all främmande tydning, desto individuellare, större, mer egenartad höjer sig personligheten och med honom hans tankevärld. Det på en gång solklara och outgrundliga liv, som här uppstiger, tillåter en djup inblick i mannens själ och förmår rycka hela personligheten nära varje hjärta, så nära som en människa kan komma en annan. Till det innersta draget i sitt väsen är Jesus för oss genomskinligare och mer trovärdig än någon annan av världshistoriens hjältar.

Om det likväl rått och råder så mycket tvivel och strid om hans uppfattning, så ligger skulden därtill icke blott i källornas osäkerhet utan även i det dunkel, varmed dogmatiska frågor och tvister skymma vår blick. Mycketsnart trängde tron på Kristi försonings- och återlösningsverk undan intresset för Jesu liv och lära. Isynnerhet var den kyrkliga läran om Kristi gudom föga gynnsam för erhållande av en riktig bild av personligheten. Särskiljandet av två naturer, vilkas enhet väl låter sig påstås, men icke bringas till levande verklighet, har fört därtill att inom den kristna kyrkans tro två Kristusbilder oavlåtligt hopblandas. A ena sidan tronar den gudomliga i överlägsen höghet, men abstrakt och färglös, å den andra framträder den mänskliga med ett betonande av de veka och lidande dragen, ett misskännande av den glada livskänslan och den heroiska kraften, ofta med en vändning till sentimentalitet ("Guds lamm"), genom att det ställföreträdande lidandet blivit helhetsbildens huvuddrag.

Men tedde sig kyrkans traditionella Kristusbild svävande, så skönjdes också andra faror. Även då man avvek från kyrkan, ville man icke uppgiva sambandet med Jesus. Genom att varje meningsriktning ville bekräfta den egna övertygelsen under hänvisning till ett dylikt samband, såg man i Jesus förnämligast vad som motsvarade det egna påståendet. Så har nutidens växlande behov än på det ena och än på det andra sättet format den historiska bilden. Alltsedan den gamla rationalismens dagar fram till vår tid har det funnits en alltför modern, upplyst, kulturvänlig typ, där icke blott den tidshistoriska färgen, utan även allt säreget och överväldigande hos karaktären fördunklats. Den som av Jesus gör en normalmänniska, skall svårligen göra hans storhet rättvisa. Mot en dylik förflackande rationalism reser sig på nytt den historiska forskningen och håller fast vid, att den oförfalskadeverkligheten erkännes. Detta med full rätt, blott man icke glömmer, att personligheter, som sätta världen i rörelse, aldrig låta röja sig genom de enstaka yttrandena utan blott genom sin helhetsverkan och därmed inifrån. Men här kan en förståelse blott komma till stånd genom helheten hos ens egen övertygelse. Den historiska forskningen kan aldrig föra striden till slut. Om över huvud taget värderingen och tillägnandet av historiska personligheter ytterst blir en kamp mellan principer, så träder särskilt uppfattningen av en sådan personlighet som Jesus aldrig ut ur kampen. Alltid på nytt skola inför honom andarna skiljas åt. För historikern gäller det att å ena sidan fullt erkänna den tidshistoriska egendomligheten och å den andra göra begripligt huru det, som främst helt och hållet tillhör samtiden, kan tala till alla tider och tillföra dem alla sanning.

2. Livsåskådningens grundvalar.

Kärnan i Jesu lära är förkunnandet av en ny världs- och livsordning, "himmelriket", som befinner sig fjärran, i skarp motsats till livet sådant det är, ja till all naturlig verksamhet och trängtan hos människan, en motsättning till "världen". Denna nya ordning är i Jesu föreställning ingalunda blott en inre förvandling, som endast angår sinnelaget och lämnar den yttre världen i det gamla tillståndet. Fastmer tillåter den historiska forskningen intet tvivel därom, att det nya riket även betyder en synlig ordning, att det syftar till en verkligheten erkännes. Detta med full rätt, blott man icke glömmer, att personligheter, som sätta världen i rörelse, aldrig låta röja sig genom de enstaka yttrandena utan blott genom sin helhetsverkan och därmed inifrån. Men här kan en förståelse blott komma till stånd genom helheten hos ens egen övertygelse. Den historiska forskningen kan aldrig föra striden till slut. Om över huvud taget värderingen och tillägnandet av historiska personligheter ytterst blir en kamp mellan principer, så träder särskilt uppfattningen av en sådan personlighet som Jesus aldrig ut ur kampen. Alltid på nytt skola inför honom andarna skiljas åt. För historikern gäller det att å ena sidan fullt erkänna den tidshistoriska egendomligheten och å den andra göra begripligt huru det, som främst helt och hållet tillhör samtiden, kan tala till alla tider och tillföra dem alla sanning.

2. Livsåskådningens grundvalar.

Kärnan i Jesu lära är förkunnandet av en ny världs- och livsordning, "himmelriket", som befinner sig fjärran, i skarp motsats till livet sådant det är, ja till all naturlig verksamhet och trängtan hos människan, en motsättning till "världen". Denna nya ordning är i Jesu föreställning ingalunda blott en inre förvandling, som endast angår sinnelaget och lämnar den yttre världen i det gamla tillståndet. Fastmer tillåter den historiska forskningen intet tvivel därom, att det nya riket även betyder en synlig ordning, att det syftar till enfullständig omdaning av förhållandena och därför icke kan tåla något annat bredvid sig. Aldrig i historien har mänskligheten uppmanats till en större omvälvning än här, där förnyelsen icke avser det eller det i förhållandena utan hela den mänskliga tillvaron. Om likväl Jesus står högt över alla ensidiga svärmare och revolutionärer, så beror det på innehållet i förkunnelsen om det nya riket. Ty detta innehåll är den innersta gemensamheten med Gud, saligheten i en sådan gemensamhet, den oupplösliga förbindelsen mellan gudsförtröstan och människokärlek. Med hänsyn till detta innehåll är himmelriket redan närvarande i själarna, och dess härlighet synes icke mer såsom något avlägset, först framdeles väntat, såsom ett föremål för löfte och hopp, utan såsom något helt nära, vilket i klar belysning står mitt ibland oss, gripbart varje ögonblick såsom en verklighet inom kretsen av vårt liv. Ett nytt liv med nya mål och krafter käller här fram, ett liv, som oavlåtligt visar mänskligheten ett högt och omistligt ideal, ett liv, som genom en mäktig förbidan och förhoppning även förhärligar den närvarande tiden.

Det nya riket ter sig härmed framför allt såsom ett rike av andligt liv, som ligger bortom all yttre verksamhet. Det fordrar icke häller en mångfald åtgöranden och kräver inga svåra uppgifter utan samlar hela livet till en enda gärning: inträdet i det nya riket, full och uteslutande hängivenhet åt Gud, hela väsendets uppgående i gemenskapen med Gud. Ur denna gemenskap utvecklar sig en det innersta livets samklang, en själens fullständiga meddelelse, ettrike av allomfattande kärlek och förtröstan, en människans säkra tillflykt till den världsbehärskande Gudens godhet och barmhärtighet, med ett ord den högsta salighet. Här låter en oändlig kärlek ingenting gå förlorat och giver själv den ringaste ett värde. Alla omsorger och alla bekymmer dö i det gudomliga livets omedelbara närvaro, i "skådandet" av Gud. Hän över alla förvecklingar och motsatser höjes människan upp i ett fridens rike och fylles med en överströmmande glädje inför det nya livets skatter.

Inom denna nya ordning förvandla sig även de yttre förhållandena. Människan blir ingenstädes hjälplöst prisgiven åt främmande makter. Även den sinnliga tillvaron är underställd den allsmäktige Gudens kärleksfulla omsorg. Vad helst människan behöver skall tillfalla henne, och hon skall icke drabbas av något, som ej länder henne till det bästa. Här utvecklar sig ett egendomligt begrepp om tron, som först frågar efter människans inre goda, sedan om hennes tillstånd i övrigt. Här råder den klippfasta vissheten om bönhörelse åt alla, som bedja med hjärtats förtröstan, ty kunna redan människorna, "som äro onda", göra de sina gott, huru mycket mer skall då icke

Gud göra dem gott, som därom bedja honom. Så kan den rätta tron "försätta bärg". Följaktligen fattas den nya världen, "himmelriket", intet i fullkomlighet; det finns intet fientligt, som skulle kunna störa dess salighet.

Sin närhet och åskådlighet får denna nya värld genom att reflexionen å densamma städse ledsagas av och bildlikt uttryckes medelst familjelivet, det ömsesidiga förhållandet mellanföräldrar och barn. Liksom här å ena sidan finnes en kärleksfull, uppoffrande, om lön och tack fullkomligt obekymrad omsorg, å den andra en obetingad hängivenhet och en viss, ja självklar väntan på hjälp, liksom icke en särskild verksamhet hos den andra parten utan hans hela vara och blotta närvaro uppväcka glädje, liksom människan här giver sig helt åt en annan och mottager allt av denne, så förhåller det sig i en vida högre och fullkomligare mening inom Guds rike. Det mänskliga kan där bliva en bild av det gudomliga, emedan det från början rent och ädelt ses i det gudomligas ljus. Att på så vis det nya livet finner sitt riktigaste uttryck i familjekretsens karaktär och förhållanden, det ådagalägger en fullständig motsats till den antika idealismen. Ty hos denna är det statsbilden, som behärskar samlivets gestaltning, och handlandets ledande idé är rättvisan, som fordrar arbete och efter dess storlek tillmäter den enskilde vad honom tillkommer. I Guds barnaskaps nya rike försvinner däremot all skillnad i verksamhet liksom i kraft; alla stå såsom människor lika nära Gud och äro föremål för hans kärlek. Det fordras blott hängivenhet i hjärtat, styrka i åtrån, innerlighet i förtröstan. Men detta är en var möjligt att nå och därtill behövas inga yttre tecken.

Ju mer uteslutande allt beror på denna enda omvändelse hos väsendet, på mottagandet av det glada budskapet, desto mer avgörande fordras det, att hon följer utan några inskränkningar, utan något motstånd, att all verksamhet uteslutande tjänar den enda uppgiften. Liksom människan själv i det dagliga livet lämnar allt för att upptaga en förborgad skatt ur sin åker,för att finna den dyrbara pärla, om vilken hon fått kännedom, så måste det ojämförligt högre andliga goda ännu mer fylla hela vårt sinne. Bekväm gottgörelse av allehanda slag tillåtes icke. Människan bör icke befatta sig med något, vad det vara må, som är hennes väsen främmande. Ty det som alltid fängslar henne under en dylik strävan, tränger in i sinnelaget och minskar hänförelsen för den enda uppgiften. "Där eder skatt är, där är ock edert hjärta." Så uppstår en skarp motsats mellan livet med Gud och livet med världen. Det största allvar ligger i fordran att icke tjäna två herrar, att bestämma sig utan tvekan och dröjsmål. "Den som lägger handen på plogen och ser tillbaka är icke skickad för Guds rike." Till och med nyttiga, ja högst värdefulla ting måste skada, så snart de störa den enda uppgiften. Ögat skall ryckas ut, handen avhuggas, om de skada hela människan. Varje hänsyn och tvekan vika för denna enda tanke: "Vad gagnade det människan, om hon vunne hela världen, men toge skada till sin själ?" Med en sådan tänkesättets höghet följer att traktandet efter jordiska ägodelar kraftigt avvisas liksom uppgåendet i vardagslivets nedtryckande bestyr och bekymren för en fjärran framtid. "Var dag har nog av sin egen plåga."

Samtidigt uppstår en egendomlig värdering av mänskliga livs- och känslolägen. Vad som städse uppväcker en stark längtan, en hunger och törst efter gemensamhet med Gud, det aktas högt, medan det, som binder vid världen och förlänar den värde, förkastas. Då nu all yttre framgång och trevnad göra detta, så kommer en fullständig förändring i den gängse värderingenav människorna och tingen till stånd. De fattiga och lidande, de lågt ställda och undertryckta gälla för att stå nära himmelriket, de rika och mäktiga fjärran, ty de förra gripas mycket lättare av en sinnesförändring och längtan efter det eviga livet. Icke mindre företräde ha de olärda gentemot de kloka och visa, som inbilla sig vara fullkomliga och sig själva nog. Ja, liksom enligt daglig erfarenhet människan skattar mest vad hon förlorat, så synes även syndaren, som förirrat sig bort från det goda, vara ett föremål för särskild omsorg. Den förlorade sonen drives icke blott av en starkare längtan till hemmet utan tycks även mötas av en större innerlighet i faderns kärlek.

I liknande mening synes det nya riket ligga särskilt nära människor av fredligt och saktmodigt skaplynne, sådana som genom sitt väsens uppriktighet och hjärtats renhet blivit oberörda av världens villfarelser, människor med enkelt och okonstlat inre, vilka livets förvecklingar icke berövat sinnet för det, som framför allt är nödvändigt. Så öppnar sig här gent emot vardagslivets vane- och yrkesmässiga jäktande, dess stelhet och trånghet ett rikt, outtömligt liv i människans grundförhållande till Gud, ur vilket reser sig en ny världs helgedom, ämnad att behärska all verklighet.

Ur ett sådant sammanhang framgår den höga uppskattningen av barnets liv. Med sitt okonstlade väsen och sin naiva hängivenhet, sin bundenhet vid andra och sitt liv med andra blir barnet — tydligen är det blott fråga om den späda, hjälplösa barnaåldern — den rätta förebilden för dem, som längta efter Gud. Så uppställessom villkor för inträdet i Guds rike fordran att omvända sig och bliva såsom barn. För första gången öppnas barnets väsen för mänsklighetens andliga öga. Barnet synes såsom något heligt och oantastligt, såsom skyddat av gudomlig kärlek och stående särskilt nära det gudomliga väsendet: "deras änglar i himmelen se alltid min Faders ansikte". I sådana enkla satser röjer sig en fullständig omvandling av mänskliga känslor. Nog hade den senare forntiden befattat sig mycket med barnet och dess liv — den tidens konst valde med förkärlek bildstoder av barn — men hon såg i barnet alldeles icke en anande början till en ny, renare värld utan endast den yppiga och friska naturen. Den tidens konstverk "framställde genomgående det putslustiga, skalkaktiga, glada, väl också det kivlystna och tjuvaktiga, men framför allt den bastanta hälsa och kraft, som böra vara huvudegenskaper hos barnet" (Buckhardt). Så röjer just det yttre närmandet de båda världarnas inre klyfta.

I det nya livet sträva allvar och mildhet till full jämnvikt. Då frälsningen huvudsakligen rör de svaga och vilseledda, de själströtta och betungade och utplånar all skuld genom kärlek och nåd, då vidare inga torra föreskrifter utan kärlekens lag och sinnelagets innerlighet behärska alla förhållanden, kännes oket ljuvt och bördan lätt. Icke för att förstöra och fördärva utan för att vidmakthålla, för att uppsöka och saliggöra det förtappade är Människosonen kommen. Men det minskar icke livets allvar. En gudomlig ordning når in i vår tillvaro, och fordran på en helig vilja ger vår livsavgörelse en omätlig spänning.Det gäller den odödliga själens frälsning. Lik en dyrbar skatt är hon anförtrodd åt människan, som en gång skall avlägga räkenskap för sin förvaltning. Oåterkalleligt är ögonblicket och dess följder räcka i all evighet.

3. Jesu religion och etik.

En så djup förvandling riktar sig med sina fordringar och förhoppningar givetvis till hela människans själ — för livsarbetets förgrening och kulturens ställning har hon intet sinne. Alla uppgifter sammanfattas i fordran att älska Gud av allt hjärta, all vilja, all håg och sin nästa såsom sig själv. Blott religionen och moralen resa sig självständigt, icke som avsöndrade områden utan som ett enda livs samhöriga sidor. Gudskärlek och människokärlek bilda ett oskiljaktigt helt.

Människornas samhörighet vilar helt och hållet på människans väsensgemenskap med Gud. Först genom Gud vinna människorna ett inre sammanhang — endast i religionen grundar sig moralen. Å andra sidan är den moraliska verksamheten, humaniteten, nödvändig för religionens bevarande. Däri visar religionen sin äkthet, att den leder människorna till ett hjälpsamt, självförnekande handlande. Så enkelt detta än tyckes vara och så föga nytt det är till sitt läroinnehåll, så drar det likväl med sig den största förvandling och fördjupning.

Religionen betyder här ett fullständigt uppgående i livet med Gud, en hela väsendets Det gäller den odödliga själens frälsning. Lik en dyrbar skatt är hon anförtrodd åt människan, som en gång skall avlägga räkenskap för sin förvaltning. Oåterkalleligt är ögonblicket och dess följder räcka i all evighet.

3. Jesu religion och etik.

En så djup förvandling riktar sig med sina fordringar och förhoppningar givetvis till hela människans själ — för livsarbetets förgrening och kulturens ställning har hon intet sinne. Alla uppgifter sammanfattas i fordran att älska Gud av allt hjärta, all vilja, all håg och sin nästa såsom sig själv. Blott religionen och moralen resa sig självständigt, icke som avsöndrade områden utan som ett enda livs samhöriga sidor. Gudskärlek och människokärlek bilda ett oskiljaktigt helt.

Människornas samhörighet vilar helt och hållet på människans väsensgemenskap med Gud. Först genom Gud vinna människorna ett inre sammanhang — endast i religionen grundar sig moralen. Å andra sidan är den moraliska verksamheten, humaniteten, nödvändig för religionens bevarande. Däri visar religionen sin äkthet, att den leder människorna till ett hjälpsamt, självförnekande handlande. Så enkelt detta än tyckes vara och så föga nytt det är till sitt läroinnehåll, så drar det likväl med sig den största förvandling och fördjupning.

Religionen betyder här ett fullständigt uppgående i livet med Gud, en hela väsendetsoavbrutna vändning till honom, en sinnelagets upphöjda och lyckliggörande harmoni, som betecknas med ordet "kärlek". Såsom kärnan i allt liv bildar religionen icke ett tillägg till det övriga handlandet utan verkar från början i allt som dess själ. Är hon i denna mening allt, så är det ett fel att placera henne såsom något särskilt. Här följer ett kraftigt avståndstagande från den förment religiösa verksamhet, vilken löser sig från det allmänna livet och omkläder sig med skenet av en särskild förnämhet, ja uteslutande helighet. I synnerhet blir detta en fara för kärlekens och barmhärtighetens grundläggande bud, som därigenom lätt trängas tillbaka, ja, upphävas. Men nu äro endast dessa allmänna bud Guds oryggliga bud, under det att all specialisering blott är ett människoverk. Det betyder därför en ödesdiger förvrängning, när människopåfund försvaga de eviga buden och förslöa känslan för medmänniskors väl och ve. För den skull förkastas helt och hållet all specifik fromhet. Tyngre än alla tämpelgåfvor väger det enkla budet att hedra fader och moder.

Genom att på detta sätt grunda religionen på hela väsendet följer vidare ett förkastande av allt yttre, alla formler och invecklade bestämmelser med deras spetsfundiga särskiljande av tillåtet och otillåtet. Även de mest bländande religiösa yttringar (profetian, underverken o. s. v.) gå icke upp mot den enkla offervilliga handlingen, den äkta fromhetens kännetecken. Av frukterna skola vi döma. Icke den som säger Herre, Herre, utan den som gör den himmelske Faderns vilja, är Gud behaglig.

Oviljan mot varje vanställande av religionenvisar sig starkast i brännmärkandet av allt fåfängt framträdande på det religiösa området, allt prålande inför människor, alla hierarkiska åtbörder. Då i verkligheten alla äro lika mycket hänvisade till den gudomliga kärleken och nåden, så förråder självupphöjelsen städse en inre osanning. För den skull varnas eftertryckligt för allt hyckleri, "fariséernas surdeg", som mindre betecknar det grova hyckleri, vilket bekänner sig till den verkliga meningens direkta motsats, än den inre osanningens finare hyckleri, där den utåt riktade handlingen ej frågar efter väsendets grundbeskaffenhet och där sysslandet med det gudomliga på det närmaste sammanhänger med slughet, härsklystnad och egennytta. Denna mörka motsats låter den äkta fromhet klart framlysa, som i glad ödmjukhet mottager det gudomligt goda och i stilla, outtröttlig kärlek bevisar sin tacksamhet.

Det egendomliga i Jesu etik ligger ett steg längre tillbaka än det ofta sökes. Det består icke i särskilt märkliga och överraskande åsikter. Den som känner den tidens grekiska och judiska skriftställare, kan visa att de flesta läropunkterna funnits förut och haft en liknande ordalydelse. Men ny är anden, som med levande kraft genomtränger alla läror. Han gör även det gamla nytt, det enkla stort. Ty medan det förr stannade vid en strävan och längtan hos de blotta individerna, vid fina reflexioner hos tänkarna eller veka stämningar hos mottagliga själar, öppnar himmelriket en värld, som omfattar hela människans väsen. De särskilda Jesusorden bliva ett uttryck för och ett vittnesbörd om ett ursprungligt liv, som oupphörligt kväller fram i nya flöden. Även de svåraste krav kunna nu med visshetuppfyllas. Vad som kunde synas paradoxalt i sin enskildhet gör det nya sammanhanget självklart. All matthet och obestämdhet hos de förra försöken äro övervunna. Sålunda är ett väsentligt framsteg omisskänligt. Den blotta tanken har blivit till handling, plikten och sökandet till levande verklighet.

I enlighet härmed och i anslutning till det gamla visa huvudlinjerna hos den nya utvecklingen genast det fruktbaraste framåtskridande. Det låg i tidens allmänna skaplynne att icke hänvisa de moraliska uppgifterna till en yttre verksamhet utan till det inre sinnelaget. Men denna fordran kunde icke helt fyllas, då den saknade en självständig och allomfattande inre värld. Därigenom blev individens själsliv isolerat, och all hans mödosamma strävan kunde synas förlorad för det hela, ja för det egna väsendets existens. Här sker nu en fullständig

omvandling genom att förbindelsen med Gud försätter människan i en självständig inre värld och där helt innesluter henne. Vad som händer i en sådan inre värld är omedelbart något verkligt och värdefullt. Den yttre verksamhetens fulla samklang med sinnelaget är icke nu längre ett fantastiskt påstående utan ett enkelt, ja självklart faktum, emedan handlandet ifrån början icke riktar sig på den omgivande världen utan på det inifrån kommande gudsriket. Men blir dådkraften fylld av en sådan innerlighet, så har det yttre verket, som mottager hela sitt värde ur den livgivande grunden, blott att förkunna vad som försiggått i det inre. Sinnelaget växer därmed från en matt stämning till ett kraftigt dåd. På samma gång förlorar skillnaden mellanen mer eller mindre utvidgad verksamhet all betydelse. Det lilla blir det stora överlägset, om det i fråga om sinnelaget står före. I liknelsen om punden åskådliggöres denna omvandling: icke huru stor naturlig förmåga, som insättes i arbetet, ej häller vilka goda yttre resultat, som uppnås, utan endast detta att man med trofast sinne uppbjuder hela sin kraft, den må vara än så ringa, denna inre verksamhet är det som bestämmer handlingens värde. Det betyder en fullständig befrielse från den naturliga begåvningens och den yttre medgångens slump, det grundar människans värde endast på det, som tillhör hennes egen gärning och utgår från hela hennes väsen. Det yttre ödets makt hade redan Platon brutit, i det han fann människans hela storhet och livets hela värde i det inres kraft och harmoni, men i detta inre kvarstannade ett annat, ännu mera tryckande öde: den andliga förmågans naturliga art och skrankor. Befrielsen härifrån har först Jesus åstadkommit.

Denna moralens förskjutning inåt betyder samtidigt ett uppåtstigande över alla yttre formler och föreskrifter. I det nya riket får ingen utifrån påbjuden stadga besvära människorna. Men därav följer att hela väsendet inifrån på det strängaste bindes vid en lag. Där det gäller att tillägna sig tillvaron ända ner i dess djupaste rot och i hela dess vidd, där bero även de obetydligaste livsyttringar, de lättaste tankar av den sedliga värderingen. Det visar förbudet mot all slags fientlighet, all slags könslig orenhet, all slags bristande sanningsenlighet, icke blott den gripbara och bland människorna straffbara handlingen. Bekvämakompromisser med den främmande världen få icke ingås, ty utan några avdrag skall idealtillståndet förverkligas, fordringarna uppfyllas. Här framstår idealet av en fullkomlighet hos hela väsendet, ett uppnående av en sedlig likhet med Gud: "varen fullkomlige såsom eder himmelske fader".

Ett andra huvuddrag hos denna moral är det veka i mildheten, ödmjukheten och kärleken till fienderna. Även på denna punkt behövs det ett tydligt särskiljande av det egendomliga för att rätt värdera den nya livsriktningen. Det givs en vekhet, född ur erfarenheten om ett tungt lidande, ur medvetandet om alla mänskliga tings intighet och alla människors insnärjande i ett gemensamt elände — den svages vekhet. Det givs en annan vekhet, född ur en glad tacksamhet för stora gåvor, som tillföllo människan, för rik välvilja och kärlek, som oförtjänt skänktes henne — den starkes vekhet. Det förra slaget söker huvudsakligen utveckla en medlidande känslighet och med en slags matt hjälpsamhet inom ett givet läge mildra eländet, men griper sig icke an med att skapa ett nytt läge. Det senare slaget vill däremot uppsöka lidandet i hela dess vidd, angripa och, om också ej helt förinta, så dock inifrån grundligt övervinna det genom att bygga upp ett kärlekens rike. Å ena sidan en förfining av den naturliga känsligheten, å den andra en förnyelse i själens djup. Den förra åskådningen möter oss vid forntidens slut, den senare i Jesu moral. Här bestämmes grundtonen av den övertygelsen, att människan genom gudomlig kärlek och nåd utan egen förtjänst är befriad från all nöd och kallad till evig salighet. En sådan visshet alstrar en översvallande glädje ochtacksamhet, ett mildhetens och fridsamhetens sinnelag. Nu heter det att människan icke skall med våld och hat avvärja det onda, hon tillfogas, utan besegra det inifrån genom eftergivenhet och kärlek. All skuld må utan mått efterskänkas, motsvarande den omätliga eftergift, som människan väntar och mottager av Gud.

I detta nya rike kan människan ej tänka på att vara något för mer än andra eller behålla något särskilt för sig. Tvärtom framkallar övertygelsen om ett fullständigt hänvisande till Guds barmhärtiga kärlek en djup ödmjukhet och en glad beredvillighet att underordna sig och tjäna andra, "liksom Människosonen är kommen icke för att låta tjäna sig utan för att tjäna". För den skull avvisas allt tvistande med andra, allt dröjande vid deras fel. Denna milda stämning genomgår Jesu ord om människans ställning till hans eget verk: "den som icke är mot oss är med oss".

Men ännu längre än kravet på mildhet och tjänstvilligt arbete går fordran att innesluta även fienderna i ett kärleksfullt tänkesätt och med glädje handla väl mot dem. Även här är läran ej fullt ny, men ny är den livets förvandling, som gör det omöjliga möjligt, ej blott uppställer en fordran utan alstrar en kraft, som kan uppfylla henne. Ty otvivelaktigt motsäger en sådan fordran den naturliga känslan och vore ouppfyllbar, om icke ett nytt grundförhållande mellan människorna komme till stånd. Men detta sker genom det nya rikets gemensamma barnaskap, som förenar människorna inifrån i den innerligaste frändskap och upptänder en kärlek, som sätter den innersta varelsen i rörelse, upplöser all hårdhet och förvandlar all fiendskap i broderlighet.I nära samband med de ovan avhandlade egenskaperna står försvinnandet av all social skillnad inför den enda gemensamma uppgiften. Även detta svarar mot en rörelse, som genomgår tiden, men en såsom blott teori föga verksam fordran erhåller först nu kraft att fullt genomföras, emedan livet faktiskt förlägger sin kärna i djupet av en ren mänsklighet, dit skillnaden i ställning, bildning o. s. v. icke når. Där barnaförhållandet till Gud behärskar känslan och strävandet, blir det mänskliga i människan huvudsaken.

Det öppna sinnet för allt mänskligt tillsammans med den hjälpsamma, uppoffrande karaktären hos den här utvecklade moralen har till följd att vården om de fattiga och hjälpbehövande särskilt anbefalles. Att giva allt man äger åt de fattiga ter sig som den fulländade gärningen, ja det blir det egentliga kännetecknet för allvaret i ens strävan efter Guds rike. Gent emot tanken på ett inträde i det nya riket måste alla jordiska angelägenheter bliva likgiltiga; allt hängande vid dem blir ett otillåtet avdrag från det, varpå frälsningen ensamt beror. Därför kan något intresse för kulturen, för konst och vetenskap, för de sociala förhållandenas gestaltning o. s. v. icke här äga bestånd. Väl ställa liknelserna om surdegen och senapskornet en kraftig utveckling i sikte och kräva därför en outtröttlig verksamhet: de som äro världens ljus, skola låta sitt ljus lysa för människorna och predika på taken. Jordens salt får icke förlora sin sälta. Men allt detta gäller om himmelrikets egen tillväxt, det betyder icke att det nya livet skall direkt gripa in i de allmänna förhållandena. Dessa voro Jesus likgiltiga. Man får likväl icketillvita honom någon flykt från världen, ty hur skulle den, som kommer med en ny värld och med väldig kraft rycker upp hela människan till glad dådlust, kunna sägas fly världen? Den som bortstötes av denna Jesu likgiltighet för all naturlig kultur, han kan gärna låta hela kristendomen fara, ty det innersta i dess väsen är öppnandet av en ny värld gent emot den naturliga.

Sålunda se vi en ursprunglig och sann verklighet, som genom sin enkelhet förvandlar allt, uppstiga genom förkunnelsen om himmelriket. Allt är här ungdomligt och friskt samt genomströmmat av den starkaste trängtan att vinna all världen för det nya livet. Men som det nya ej vill stå vid sidan av något annat utan vara allt, så skall det icke en gång i tidens lopp komma till full verksamhet utan just nu genomföras och lägga allt under sig. Därigenom råkar tillvaron i den djupaste rörelse utan att gripas av jäktande oro och dyster lidelse. Ty rörelsen bär i sig den fulla vissheten om en personlig besittning, och över all verksamhet utåt svävar högheten hos ett med salig frid uppfyllt liv.

4. Sammanstötningen med världen.

Sedan vi nu framställt det nya livets egendomliga beskaffenhet, gäller det att skärskåda dess beröring med det mänskliga läget och den givna världen. Förhållandet till samtiden blir här av särskild vikt på grund av den säregna ställning, som Jesus intager enligt sin egen övertygelse och snart även enligt sina anhängares tro. Ty han förkunnar icke blott som en allmän tillvita honom någon flykt från världen, ty hur skulle den, som kommer med en ny värld och med väldig kraft rycker upp hela människan till glad dådlust, kunna sägas fly världen? Den som bortstötes av denna Jesu likgiltighet för all naturlig kultur, han kan gärna låta hela kristendomen fara, ty det innersta i dess väsen är öppnandet av en ny värld gent emot den naturliga.

Sålunda se vi en ursprunglig och sann verklighet, som genom sin enkelhet förvandlar allt, uppstiga genom förkunnelsen om himmelriket. Allt är här ungdomligt och friskt samt genomströmmat av den starkaste trängtan att vinna all världen för det nya livet. Men som det nya ej vill stå vid sidan av något annat utan vara allt, så skall

det icke en gång i tidens lopp komma till full verksamhet utan just nu genomföras och lägga allt under sig. Därigenom råkar tillvaron i den djupaste rörelse utan att gripas av jäktande oro och dyster lidelse. Ty rörelsen bär i sig den fulla vissheten om en personlig besittning, och över all verksamhet utåt svävar högheten hos ett med salig frid uppfyllt liv.

4. Sammanstötningen med världen.

Sedan vi nu framställt det nya livets egendomliga beskaffenhet, gäller det att skärskåda dess beröring med det mänskliga läget och den givna världen. Förhållandet till samtiden blir här av särskild vikt på grund av den säregna ställning, som Jesus intager enligt sin egen övertygelse och snart även enligt sina anhängares tro. Ty han förkunnar icke blott som en allmänsanning, att Guds rike är ett faktum, utan det skall omedelbart och genom honom bliva verkligt bland oss och behärska hela tillvaron. En var uppmanas till sinnesförändring och till inträde i himmelriket. "Tiden är fullbordad och Guds rike är nära."

Men samtidens svar blir ej länge ovisst. Det visar sig snart, att mängden väl för ögonblicket gripes och ryckes med, men icke för någon längre tid, under det de makthavande taga bestämt avstånd. Den officiella religionen blir här, liksom även ofta inom kristendomen, en den bittraste motståndare till ett ursprungligt och sant liv. De inbjudna komma icke till festen, som beretts åt dem. Den stora saken möter kall likgiltighet eller ovänlig vägran. Ja, vägran växer till hård fiendskap. Inom den lilla skaran av anhängare motsvara ej ens de bästa trots all trofast hängivenhet och all innerlig kärlek kravet att uppbygga en ny värld. Den enda stora aposteln har Jesus först vunnit efter sin död.

Sålunda måste möjligheten av en omedelbar seger för det nya riket försvinna. Utan tvivel har även Jesus själv känt detta och har därigenom råkat i djupa anfäktelser och strider. Men han har från dessa strider hemburit en inre, hel och ren seger. Över allt motstånd, över alla tvivel och sorger höjer sig den klippfasta vissheten, att det ondas triumf blott kan vara övergående. Icke blott genom gudsrikets inre närvaro upplösas alla sorger och tvivel, även i yttre mening skall det tillkämpa sig full seger. Messias skall återkomma för att döma och upprätta ett Guds rike på jorden. Densten, som byggnadsfolket bortkastat, skall visa sig vara en hörnsten.

Hur långt dessa erfarenheter och känslor utvecklat sig hos Jesus själv och ombildat hans tankevärld, det kan knappast ännu avgöras, ty mer än annorstädes torde här en senare tid ha lagt sina egna strider och stämningar till Jesus och på så vis format hans bild. I varje fall måste Jesu övertygelse stegra sitt allvar och i sig upptaga ett element av smärta, när världens motsägelse vart så övermäktig och vägen uppåt gick genom en skenbar tillintetgörelse. Djupare bliva därigenom skuggorna, väldigare kravet och upprördheten. Nu framträder uppgiften att troget fasthålla det gripna, modigt framhärda under förföljelsen, villigt bära även det svåraste lidande, akta stundens mödor ringa mot den kommande härligheten, som nu betydligt mera behärskar tankarna. Och samtidigt blir frigörelsen från världen och fordran på en uteslutande hängivelse för det enda målet ännu starkare. Ännu mera avgjort förkastas allt medlande och vacklande. Ur en sådan skärpning av motsatserna härstammar ordet: "den som icke är med mig är mot mig, och den, som icke församlar med mig, han förskingrar", liksom ett annat, vilket på det bjärtaste belyser Jesu skarpa *antingen—eller:* "den som icke hatar sin fader, moder, hustru, barn, broder, syster och därtill även sitt eget liv, han kan icke vara min lärjunge".

Men mitt i alla skakningar och strider vidhålles icke blott den fulla tillförsikten om en slutgiltig seger, utan lidandet själv förlorar sin hårdhet och sitt oförnuft genom den tanken, att ett gudomligt rådslag har bestämt allt såsomdet sker, och att till och med människans ondska skall tjäna detta rådslut. Om vidare tanken på ett försoningsoffer åt Guds vrede över världens synd med visshet var Jesus själv främmande, så var det dock säkert hans övertygelse, att den rättfärdiges lidande tjänar andra till frälsning och sålunda blir ett vittnesbörd om kärlek. I varje fall skrämma inga faror, hämmas inga krafter. Med friskt mod tages det sista avgörande steget och vågas angreppet på fiendens fäste.

Jesu lidande och i synnerhet hans död ha i den kristna världens föreställning fått en särskild betydelse. Jämte läran om uppståndelsen ha de blivit den kyrkliga trons medelpunkt. Det ingår ej i denna boks syfte att dryfta dylika problem; vilken ställning dess författare personligen intager till dessa frågor, det har han i "Der Wahrheitsgehalt der Religion" sökt framlägga. Här må endast erinras därom, att även en rent historisk betraktelse måste tilldela Jesu död en vida större betydelse än livets avslutande brukar ha hos andra hjältar. Samtidigt träder det manliga och starka, som innebor i denna personlighets livsverk, tydligt fram genom det modiga angreppet på den fientliga övermakten och genom det tappra framhärdandet ända in i det sista. Men sedan synes först döden med sina upprörande och uppskakande intryck ha öppnat anhängarnas inre öga för betydelsen av det, som därvid försiggick. Nu först växer för dem mästarens gestalt till övermänsklig storhet, nu först slog allt vad hos dem slumrade av hängiven kraft och kärleksglöd ut i full låga. Vad den kristna traditionen berättar om Jesu lekamligauppståndelse faller under den historiska kritiken och mötes av de starkaste invändningar. Men högt över varje tvivel står det faktum, att för lärjungarna framkallade det plötsliga sammanstörtandet av deras förhoppningar en klippfast övertygelse om deras Herres inre närhet och hans snara återkomst för att döma världen, att den oerhörda katastrofen icke skrämde och försvagade dem utan höjde dem över dem själva och förlänade dem kraft till deras eget hjälteliv och martyrskap. Det oböjliga mod, som Jesus visat en fientlig, i yttre måtto så överlägsen värld, och den storhet, som han hade bevarat vid sammanstötningen, gåvo dem visshet om en annan tingens ordning, tände även i dem modet att upptaga det till synes förtrampade verket och med full hängivenhet föra det vidare. Även vid den fortsatta utvecklingen av kristendomen fick förhållandet mellan Jesu personlighet och de troende en särskild innerlighet genom hans lidande och död. Genom alla den gamla kristendomens strider och lidanden går nämligen den grundtonen, att det gäller visa Jesus, som lidit och dött för de sina, tacksamhet, och att bevara troheten ända till det egna livets uppoffrande som ett blodstecken på "kärlekens fullbordan". Väl har därvid stämningen hos de enskilde ej sällan råkat in i det vekliga och ytliga, men trots detta klargör Jesu tragiska undergång för kristendomen tydligt det tragiska i vår gemensamma ställning i världen, visar med stark effekt det gåtfulla dunklet och det djupa allvaret i människans öde samt motstår med fasthet all flack rationalisering av tillvaron och all bekväm förlikning med den givna världen. Andra religioner ha blivitvärldsmakter genom sina segrar, kristendomen genom sitt nederlag. Ty ur den yttre undergången och det skenbara försvinnandet uppstår för henne den segerrika vissheten om en ny värld, den fasta övertygelsen att allt har sin grund och sitt skydd i en sådan värld. Här samla sig för henne alla tillvarons problem i en enda punkt och vänder sig livet hän mot det heroiska och metafysiska. Men sedan dess har människan fått att oavlåtligt syssla med en stor fråga, ett stort tvivel, ett stort krav, en stor förhoppning.

5. Den bestående betydelsen.

Vid ett övervägande av Jesu bestående betydelse bör man ihågkomma, att över huvud den ledande personligheten ingenstädes betyder mera än på religionens område, detta i överensstämmelse med religionens huvuduppgift. Strängt taget må denna uppgift synas alldeles omöjlig. Eller är det icke något omöjligt att lyfta människan mitt ur hennes mänskliga tillvaro upp till det gudomliga, att mitt i hennes beroende av världsförloppet tillförsäkra henne en självständig själ, att mitt i tiden öppna åt henne en evighet? Utan att vända om den naturliga världs- och livsbilden, utan ett under kan detta icke ske. Detta under utföres i första hand av skapande personligheter genom deras liv och inre tillstånd. Först medelst en sådan vunnen omedelbarhet och åskådlighet kan undret meddelas andra och slutligen bliva en sanning för den gemensamma mänskligheten. Därför mätes religionernas andliga världsmakter genom sina segrar, kristendomen genom sitt nederlag. Ty ur den yttre undergången och det skenbara försvinnandet uppstår för henne den segerrika vissheten om en ny värld, den fasta övertygelsen att allt har sin grund och sitt skydd i en sådan värld. Här samla sig för henne alla tillvarons problem i en enda punkt och vänder sig livet hän mot det heroiska och metafysiska. Men sedan dess har människan fått att oavlåtligt syssla med en stor fråga, ett stort tvivel, ett stort krav, en stor förhoppning.

5. Den bestående betydelsen.

Vid ett övervägande av Jesu bestående betydelse bör man ihågkomma, att över huvud den ledande personligheten ingenstädes betyder mera än på religionens område, detta i överensstämmelse med religionens huvuduppgift. Strängt taget må denna uppgift synas alldeles omöjlig. Eller är det icke något omöjligt att lyfta människan mitt ur hennes mänskliga tillvaro upp till det gudomliga, att mitt i hennes beroende av världsförloppet tillförsäkra henne en självständig själ, att mitt i tiden öppna åt henne en evighet? Utan att vända om den naturliga världs- och livsbilden, utan ett under kan detta icke ske. Detta under utföres i första hand av skapande personligheter genom deras liv och inre tillstånd. Först medelst en sådan vunnen omedelbarhet och åskådlighet kan undret meddelas andra och slutligen bliva en sanning för den gemensamma mänskligheten. Därför mätes religionernas andligadjup och bestämmes deras karaktär huvudsakligen efter de grundläggande personligheternas egendomlighet. Dessa ingjuta ett inre liv i lärornas och inrättningarnas formar, sätta ett oangripligt faktum mot alla tvivel och hindra religionen att stelna i tiden genom att alltid på nytt återföra henne till ursprungskällan.

Beror så mycket på den grundläggande personligheten, så var det för kristendomen en omätlig vinning och gav den en överlägsenhet över alla andra religioner, att den vilade på det inre livet hos en personlighet, som stod så högt och så orubbligt lyft över det lågt mänskliga liksom över de motsatser, vilka bruka klyva isär livet. Jämte det enklaste innehåll finnes här ett outgrundligt djup, jämte ungdomlig glädje det största allvar, jämte den innerligaste och vekaste känsla en väldig strävan efter det heliga och ett orubbligt mod i kampen mot en fientlig värld. Gudsförtröstan och människokärlek förbinda sig här till en oskiljbar enhet; det högsta goda är på samma gång en säker besittning som en omätlig uppgift. Varje Jesu yttrande doftar av den renaste poesi och hämtar sina bilder ur naturomgivningens enklaste tilldragelser, som därigenom få något ädelt över sig. Ingenstädes en konstlad förklaring, ingenstädes detta översvinnliga och måttlösa, som eljest kännetecknar Österlandet. Över huvud taget intet specifikt orientaliskt, som verkar lockande och sällsamt, utan istället en utpräglad individualisering av det rent mänskliga, lyft till sin höjdpunkt och verkande genom en underbar harmoni. Det är en personlighet, som genom sin tragiska upplevelse blivit en urbild av det mänskliga ödet ochför vars gripande vädjan icke ens de likgiltigaste sinnen kunna sluta sig.

Så långt Jesu bild stod klar för minnet — helt kunde den aldrig försvinna för anhängarna — hade kristendomen en vaksam skyddsande mot varje försjunkande i mänskliga småbestyr och vardagslivets enahanda, en skyddsande även mot faran att själv stelna och förflackas, mot såväl dogmernas rationalism som verkhelighetens fariseism, en kraft, som ur det historiska lägets förvecklingar kunde leda tillbaka till det rent mänskligas enkelhet, och tillika en sammanhållningens kraft mot det sönderfallande i sekter och partier, varmed kristendomen tidigt hotades. Så har rörelsen inom kristendomen alltid återvänt till Jesus och alltid hämtat nytt liv från honom. Ur denna synpunkt blev kristendomen alltid på nytt sitt eget ideal. "Kristi efterföljelse", ofta skevt och falskt fattad som en blind efterhärmning, har varit lösenordet för all strävan efter sannfärdighet, efter kristendomens egen kristianisering. Att följa dess historiska förlopp är att upptäcka kristendomens inre historia.

En sådan Jesu betydelse gäller till fullo även för oss, barn av en nyare tid, vi som ofta känna oss vitt skilda från hans tankevärld. Detta, som skiljer, räcker i verkligheten blott till en viss punkt för att sedan verka desto mera bindande. Framför allt måste det stå klart för oss, att Jesus kom med en karaktäristisk bekännelse angående de yttersta problemen och det högsta goda, att det därför fordras en principiell övertygelse för att erkänna honom, att liksom människorna skilja sig inför varje skapande ande, så skilja de sig framför allt inför honom, skiljas för alla tider.Väntan på gudsrikets omedelbara tillkomst gjorde Jesus likgiltig för alla frågor, som blott rörde kulturen och den sociala ordningen. För deras syften ger han oss ingenting, ingen bekräftelse och ingen anvisning. Det skiljer honom skarpt från dem, vilka förklara kulturutvecklingen vara den mänskliga tillvarons huvudinnehåll och enda uppgift. Desto mera dragas de till honom, vilka genomskåda den blotta kulturens otillräcklighet och se den enda möjliga räddningen av själen i skapandet av en ny värld ur människans grundförhållande till det oändliga och eviga.

Viktigare är en annan sak, som mer rör religionens egentliga område. Den nya forskningen har ovederläggligt påvisat det nära sammanhanget mellan alla Jesu läror och hans övertygelse om en snar världsförnyelse, ett nära förestående upprättande av Guds rike. Även etiken med dess mildhet, fridsamhet och lyckokänsla erhåller sitt rätta ljus först med tanken på en snart inträdande härlighet, utan vilken den lätt förefaller veklig och överspänd. Nu har historien visat att den där övertygelsen var ett misstag. Vad Jesus betraktade som ett snabbt och en gång för alla skeende avgörande har blivit en fråga och en uppgift av kvarblivande betydelse. Icke lätt och icke utan viktiga förändringar har kristendomen däri funnit sig. Har hon därmed icke avlägsnat sig från Jesus och trätt i motsats till honom? Förändringen är omisskänlig och en reträttorder oundviklig för en var, som i den omedelbara tillvarons värld ser den enda verkligheten, den avslutande utvecklingen för andelivet. Den däremot, som i denna värld blott ser en särskild art avtillvaro och utan den levande närvaron av en ny värld, där det andliga icke är bundet och i ständig kamp utan fritt och segrande, icke ser någon möjlighet till en andlig självmakt, någon mening och något förnuft i allt vårt osägligt mödosamma arbete, han skall fullt erkänna och med glädje hylla Jesus, som givit ett så skakande och hänryckande uttryck för en sådan världs närvaro. Icke blott genom sina läror utan ännu mer genom sitt liv och sitt öde har han fullgjort en brytning med timlighetens värld, gjort den med allt dess goda värdelös, i det han oemotståndligt visar mänskligheten hän över densamma och inplantar i henne en outplånlig längtan efter en ny värld. Formen, som vi nu erkänna såsom förgänglig, kunde väl icke undvaras, om samtiden skulle kunna tro på ett nytt rike och bevekas till att sätta in sin kraft i dess tjänst. Låta vi icke det tidshistoriska höljet beröva oss den eviga kärnan, så kunna vi till och med på denna punkt veta oss vara mindre skilda än förenade med Jesus, d. v. s. vi, som erkänna den stora motsatsen och samtidigt sträva över densamma.

Därför behöva ej ens de högst nödvändiga strävandena efter en ny form åt kristendomen, efter en aktivare och universellare kristendom, såsom de allt mäktigare framträda i vår tid, bryta med Jesus. Fastmer kunna även de ställa sig i tjänst hos den av honom öppnade sanningen och antaga bekännelsen: "Herre, varthän skola vi gå? Du har det eviga livets ord."

historia, en stor natur, ett oförfalskat och mot livets tysta djup vänt människoväsen ena sig om att kraftigt stå emot förflackning och utvärteshet. För den mänskliga tillvarons inre omdaning är ett sådant folk av stor betydelse, och för en tänkare måste det vara i hög grad önskvärt att få träda i ett närmare förhållande till detsamma. Om den svenska upplagan av min bok skulle förunna mig detta, så har jag härför att tacka förnämligast min högt aktade kollega, professor Vitalis Norström, som haft älskvärdheten genomse hela översättningen i korrektur.»

Ur den svenska pressens omdömen om

»*GRUNDLINJER TILL EN NY LIVSÅSKÅDNING*».

»Älskvärdare har aldrig en filosof räckt ut sin hand till vägledning bland dagens stridande livsåskådningar. Vi äro också övertygade om att den bildade svenska allmänheten tacksamt skall taga emot den. Den har därpå endast att vinna.» *(Norrk. Tidn.)*

»Många och digra äro de arbeten som bära Euckens frejdade namn och det är med verklig glädje man ser ett av hans förnämsta införlivas med vår litteratur. — Man är hrr Geber och Norström mycket tacksam för deras strävan att intressera en svensk läsekrets för Eucken och den av prof. Norström granskade översättningen verkar särdeles god. Må då vår sanningssökande allmänhet gripa det lyckliga tillfället att för en *ringa penning köpa några av samtidens yppersta tankar. En stor spridning av Euckens verk vore det rätta svaret på den vackra vädjan han ställer till vårt folk i förordet.»(E. L. i Sthlms Dagbl.)*

»Professor Eucken är *en av den nutida vetenskapens stormän*, ej blott en lärd fil. professor utan en skapande tänkare, vars verk måste anses äga förblivande betydelse.»*(J. Wallinder i Bibelforskaren.)*

»En ny livsåskådning: vilken trollklang i detta ord! Förr i världen var en bestämd livsåskådning så där tämligen en lyxartikel. Nu är tanken för vaken och skolad för att icke behöva en slags överblick över tillvaron i dess helhet. Och för att leva livet med dess kamp och arbete är det numera ej lätt att umbära det fäste och den kraft, som en helhetsuppfattning av livet beskär. *De som alltid älska det nya, för att ej säga det nyaste, skola med begärlighet gripa till Euckens bok. Och de som äro besvikna på varje gammal livsåskådning, skola fröjda sig åt grundlinjer till en ny och bättre*.» *(O. Lewan i Kristendomen och vår Hd.)*

Se omslagets tredje sida!

PRIS 50 ÖRE